

No zilwefu=glahbfchanas,

ie6

ihfa pamahzifchana, kas ar tahdeem jadarra,
kas peepeschâs nahwes=breesmâs tikfuschî,
un kâ nomirruschi leekahs.

Die in dieser Schrift angegebenen Mittel zur Menschenrettung sind aus der Publikation Einer Kaiserlichen Kurländischen Gouvernements=Regierung vom 26sten Junius 1813 No. 3871. wörtlich übersetzt worden.

Tartu Riikliku Ühikooli
Raamatukogu

104167

Merretas ehrgelhm un ffohlai par labbu rakstõs speests.

Telgawâ, 1827.

Gespeests pee J. W. Steffenhagen un dehla.

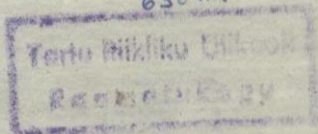
*Das Original gegeben worden.
J. 2 Dec. 1827. Caspar Langtaz*

Der Druck dieser Schrift wird gestattet, mit der Anweisung,
daß vor der Herausgabe sieben Exemplare, in Folge des Gesetzes,
an die Dorpat'sche Censur-Comität eingesendet werden.

Dorpat, Censur Theod. Fr. Freytag.
am 10ten September 1827.

(L. S.)

2st. A

17932

243268067

Peemineschanaß.

1) **Z**a ihsta mirschanas = sime irr puhschana. Scho pee ta warr pascht, kad wehders uspampst, meefa ar tumfeem silleem jeb melloem blekkeem apflahta tohp, kad no muttes un no deggona flapjums wellahs, un slihta smakka atfittahs. — Schahs ustizzamas simeß brihscham tif rahdahs treschâ, zettortâ, ir festa deenâ.

2) Zittas simeß irraid wiltigas, un ne tif drohschi warr sinnaht, woi kas pateesi nomirris, kad meefa atfalst un stihwa paleef, kad dwaßchas=islaischana apstahjahs, un ahderu=pulstens wairs ne fitt, kad smakri (schohkli) sapseschahs, kad appatschejais smakris nokarrahs, kad lohzecli wairs ne atmanna, kad lihku-smakka atfittahs, un affins pehz ahderes=laischanas sakrezzejahs.

Za nu trahpahs, ka zilweki, kas kaut kâ nelainê kluiischi, ne pateesi mirruschi, bet tikkai kâ nedsihwi leekahs, tad tohs ar gudru paligu warr glahbt un dsihwibai atdoht, ja schahs leetas labbi wehrâ leef:

- 1) ne sneeds' to paligu par kuhtri, bet arri ne par leeku ahtri;
- 2) isdsenni wiffus leekus zilwekus, kas tikkai skattischanas dehl sanahkuschi, jo tikkai 3 woi tschetri prahthigi zilweki paligam peeteef, un
- 3) darri wiffus paliga=darbus 4 lihdi 6 stundas bes apnischanas.

I. No slihfoneem.

Noslihkuschu tuliht ar apdohmu buhs iswilkt no uhd-
 dena, tà ka galwa, kasls un kruhtis ne taptu maitatas.
 Zahdu ne buhs neds stipri krattiht, neds pee kahjahm
 pakahrt, neds us muzzas rulleht. Ar neapfegtu us aug-
 schu pazeltu galwu buhs winnu eenest wistuwakà pasil-
 tà istabà, un tur winnu us labbeem fahneem noguldiht,
 bet tà, ka galwa un kruhtis augstaki gult ne kà patti
 meesa, zaur fo puttàs weeglaki no muttes istekk. Gul-
 ta tà janoleef, ka no abbahm mallahm warr peenahkt
 paligu snehgt. Slihkons tuliht pliks janogehrbj, dreh-
 bes no meesas janogreesch, meesa ar willainahm lupp-
 tahm jatrinn un ar silbitahm drehbehm jeb ar dekkeem
 jaapseds, un weenumehr ar zittahm jaapmaina, ka ne
 paliktu aukstas, jeb ne atdsistu. Mutte un deggons
 arween jatihri ar spalwu, jeb ar kahdu willainu, eljà
 eemehrktu luppatinu, no tahm duhnahm un smilktim
 kas tur eekschà; us peesirdi jaleef ar filtu uhdeni peepil-
 dihts puhllis, jeb silts keegelis, jeb zits drehbès eetihst
 silts akmintinsch. Gultà leez butteles jeb kruhtes ar fil-
 tu uhdeni; un meesa appaksch ta filta apfegguna labbi
 jatrinn ar suffekleem jeb ar kaschoka luppatinu, kas
 papreeksch silbiti un ar paeglu=ohgahm jeb kruhmeem
 labbi iskwehpinati. Wissi lohzecli no eefahkuma paleh-
 ni no appakschu us augschas jatrinn, bet pehz arween
 stiprak, un wiswairak rohkas, kahjas, kruhtis, weh-
 ders, muggura, un kahju=appakschas jeb pehdas.

Trinnoht wissa meesa weegli jakratta, un palehni
 garr mugguru jasitt. Mehgini plauschàs dwa schu eepuhst
 ar kahdu salmu jeb steebri, fo weenàs nahsis eebahsch,
 kamehr ohtras aisturr. Ja fahnfauli zaur to isple-
 schahs, tad ne waijaga wairs puhst; turprettim waija-
 ga kruhtis weegli no appakschas us augschu triht; un
 pahrmihfschi woi weenu woi ohtru no scheem padohmeem

darriht. Kruhtis woi ar uhdeni, woi ar wihnu ja
apfprizze, jeb arridsan auksts uhdens woi brandwihns
us to paschu weetu japillina.

Tad arri slihkons filtâ wannâ jaleef, papreeksch kah=
jas un tad wiffa meefa. Pee ta arridsan arween filts
uhdens japeeleij, lai weenadâ filtumâ stahw. Meefa mas=
gajohht bes mitteschanas jatrin, fakls un nahfss ar
spalwu jakuttina; stiprs ettikis jeb afs spirtus padeggoni
turrans, jeb ar spalwu tabaks nahfss eepuhfshams. —
Rad gihmis melns, luhpas fillas paleef, un fakla=
ahderes uspampst, tad affinis jalaisch, bet pehz Daktera
wehleschanas. Ja tikkai masa sihme no atdsihwoschanas
rahdahs, tad meefa weeglaki trinnama, un nau wairs
tik stipri apfedsama. Itt geldigi buhtu arridsan, flisti=
ri taifht no filta uhdena, ettikka un fahla. Ja tas
atdsihwojees jau noriht spehj, tad dohdi winnam tulihht
ar apdohmu dsert filtu tee=uhdeni ar masumu wihna,
brandwihna, jeb filtu allu.

II. No tahdeem, kas no ohglu-twaika noslah= puschi.

Tohs, kas no ohglu-twaika noslahpuschi, kâ arri
tohs, kas ilgi aistaititôs pagrabbôs, bedrês jeb allâs
apgihbuschi, nefs tulihht ahra flaidra dsestra gaisâ,
nowelz teem drahnas, apflazzini winnus ar aukstu uhde=
ni jeb ettikki, jeb arri noleij to stahwu pazeltu meefu ar
pahri glahsehm auksta uhdena. Gahda winnam flistiri
no auksta uhdena un ettikka. Brihscham arri wajjadfigs,
ka druszim affinis no kahjas taptu nolaisstas, wiswairak
kad gihmis farkans un luhpas uspubstas; — bet ne bes
Daktera simas. Trin wiffus lohzeklus ar fuffekleem,
eepuht plauchâs dwaschu (kâ pirmâ numeri pee slihko=
neem tappe mahzihts) un turri appafsch padeggoni

ettikki, woi zittas lectas, kas stipru smarschu atfitt. —
 Zeem, kas tahdas weetas eet, woi noslahpuschus
 isglahbt, woi zittas kahdas waijadfibas dehl, schis
 padohms dohdams: lai eedserr papreeksch masumu wih-
 na jeb brandwihna, lai muttê neimm woi fwammi, woi
 maijes-kummosinu kas ettikki mehrzehs, jeb lai mutti
 aisfeenahs ar lakkatu, kas ar ettikki un aukstu uhdeni
 stipri apflappinahts. Ja tahdas aisslehgatâs bedrês gribb
 ee-eet, tad lai tur nolaisch papreeksch deggofschu fwezzi
 lihds pascham dibbenam, un kad ta isdseest, tad aukstâ
 uhdens, woi stiprs fahrins papreeksch ja-eeleij, woi ais-
 dedsinati salmu-kuhlischi jaemett, woi arri ittin turwu pee
 atwehrtas bedrês ugguns jauskurr. Kad ohtru reifi bedrê
 eelaista fwezze gaischi degg, tad jau tas nelabbais gaisch
 irr isskaidrohts, un ir zilweks warrehs drohschi ee-eet.

III. No nosfalluscheem.

Nosalluschu zilweku ness' itt aukstâ kambari, nokehr-
 bi winnu, paguldi to ar angstu pagalwi us sneegu,
 apflahj winnam wissu meesu, tif gihmi nê, ar sneegu,
 kas peespeeschams; un kad tas fahk kuffin, tad jaunâ
 usleekams. Ja sneegs ne buhtu dabbnjams, tad palagi
 aukstâ uhdeni jamehrze, un weenumehr nosalluscham
 jausklahj, kamehr ta atfallusi meesa un wissi lohzeckli
 fulti un lohkaini paleek. Tad leez winnu tuliht isfilditâ
 gultâ, tannî paschâ aukstâ kambari, triim' winnam
 pasirdi ar silbitahm drahnahm, turri winnam stipru
 ettikki appaksch deggoni, un berst winnam wehl wissu
 meesu ar aukstu uhdeni, kas us pussi ar ettikki fajaukts.
 Ja wehl ne fahk dwaaschus wilkt, tad eepuhti winnam
 dwaaschu zaur nahsim, woi zaur mutti, kâ No. 1. irr
 mahzihts. Gahda winnam flistiri no uhdena kas ar
 ettikki fajaukts, un lai dabbutu atwemtees, kuttina win-

nam rihklè ar pirkstu, woi ar eljà eemehrzetu spalwi-
nu. Kad nu slinmais fahf riht, tad dohd winnam
druszin filtu tée-uhdeni ar ettikki un zuffuru fajauktu,
un leez to kambari, kurrâ winsch miht, pamasam kurri-
naht.

IV. No pakahrteem, woi noschnaugteem.

Tahdu tuliht nonemmi, strikki pahrgreesdams, bet
tà ka meesa ne kriht semmè; atraisi tuliht zilpu no fak-
la, nogehrbi wiffas drehbes, isness' to nelaimigu ahrà,
kur aiswehjsch irr, un paguldi winnu tà ka galwa aug-
staki stahw, ne kà rumpis. Nu apflazzini gihmi ar
auktu uhdeni, trinn' wiffu meesu ar stipru ettikki un
turr' padeggoni tahdu spirtu, kas stipru finakku atfitt.
Brihscham gan arri ahderes-laischana pee rohkas buhtu
geldiga, bet to jau bes Daktera lauschanas ne warri
darriht. Ja affins ne tekk no ahderes, tad trinn ahde-
res-waini ar filtu willainu drehbiti, woi futtini to ar
filteem uhdens twaifeem. — Laid arri apdohmigi dwa-
schus zaur deggoni un mutti, tohs ar spalwu jeb pihpes-
kachtu eepuhdams. Leez kahjas filtâ uhdeni; leez' klistiri
no firta uhdena, ar ettikki un fahli fajauktu. Trinn
pehdas ar suffekleem, leez tam ap faklu drahnu, kas
firtâ, ar ettikki un brandwihnu fajauktâ uhdeni mehr-
zeta, un kad slinmais jau fahf noriht, tad dohd win-
nam dsert uhdeni ar ettikki.

V. No nosperreem.

No sibbens nospehris, to nessi tudalin ahrà aisweh-
jà, nowelz tam drehbes, nolej winnu pahp pahrim ar
auktu uhdeni, trinn' wiffus lohzeklus ar suffekleem,
apflazzini peesirdi ar auktu uhdeni; ap galwu aptinni

lakkatus, kas aukstā uhdeni ar ettikki mehrzeti, kuttini deggoni ar spalwinu, un dohdi ohst stipru ettikki, jeb tahdu spirtu, kas stipru smakku atfitt. Ja gihmis buhtu uspampis woi ar melleem blekkeem, tad ahdere jaisch, bet ne bes Daktera sinnas. Ja atdsihwoschanas-sihmes rahdahs, tad dohdi slimneekam filtu tee-uhdeni ar wihnu jeb brandwihnu. Ja pee winna kautkahda eewainoschana redsama, tad apsedsi tahs aiswainotas weetas ar luppatahahm, kas papreeksch filtā wihnā, brandwihnā, jeb kampera-spirtu mehrzetas irr.

VI. No teem, kas zaur smaggu fritteeni nelaimē kwiischi.

Tahdeem feeni ap galwu lakkatus, kas aukstā uhdeni mehrzeti, apflazzini wissu gihmi ar uhdeni un ettikki, un leez tudal flistiri no uhdena, eljes un fahla. Ir ahderes-laischana tohti geldiga, bet jau ne bes Daktera sinnas.

VII. No tahdeem, kas zaur nahwes-sahlehm (gipiti) nelaimē kwiischi.

Kad zilwekam, kas lihds schim arween wessels bijis itt peepefchi pehz ehshanas un dserschanas nelabbi paleek, un wemjas greesch, kad winsch pehdigi pateesi wemt eefahk, un widdi winnam fā ar nascheem tohp greesti un raustiti, tad no schahm sihmehm gan warr nojehgt, ka winsch nahwes-sahles ee-ehdis. Tahdam dohd nu tuliht dsert dauds falda peena, un 4 reises par stundi pa pufs tassitei bohmelja, kamehr no jauna fahk wemt. Kamehr schahs glahbschanas-sahles dohdi, wahri pa tam starpam schkidru tumnigu putru no ausu

putrainneem, woi arri gallas=suppi, bet bez sahli un dohd' to slimmam tik ilgi dsert, kamehr tahs affas sah= pes eefsch mahgas un widdeem apstahjahs. Leez' arri flistiri, pee ka wairak eljas ne ka filta uhdena irraid, un tad zell' winnu wannâ eefsch remdena uhdena. Za sinni, ka zilweks slims palizzis zaur assu gipti, zaur dsihwu sudrabu, jeb zaur tahdu sahli, kas rohnahs pee missina= jeb warra-trauka, kurrâ skahbs wirreens kahdu brihdi stahwejis, tad dohdi winnam dsert dauds seepju= uhdeni.

VIII. No zaur ugguni eewainoteem.

Zaisi mihkstu plasteri no bohni=eljas un ohlasbaltuma, un aptraipi ar to tahs eewainotas weetas woi us= leez arweenu luppatas, kas ar ettikki fajauktâ uhdeni mehrzetas, — woi — kas wehl labbak buhtu, ar assu spirtu fajauktu kalka=uhdeni.

IX. No jaunpeedsimmuscheem behrnineem, kas nedsihwi leekahs.

Kad behrninsch nedsihws peedsimst un winna gih= mis ka melns isstatahs, tad isleid drufzin affini no nabbas, pirms ta tohp aisfeeta, pelde behrninu filtâ uhdeni, pee ka wihns, woi brandwihns peejaukts, istih= ri winna muttiti no glohtahm, eepuht' palehni ar tawu mutti dwaeschu eefsch winna muttiti, apflazzini peefirdi ar aukstu uhdeni, apfeds' winnu mihksti ar filtahm drahnahm, un gaidi kahdu brihtinu woi atdsihwosees; ja tas ne noteek, tad ne apnihksti, wehl reisi mehginahst wiffas tahs schè eeteiktas mahzibas, un eelaidi winnam arri muttê pahri lahsites wihna.

X. No tahdeem, kas no trakka sunna jeb zitta lohpa apreeti.

Ta sakohsta weeta tuliht jaismasga ar seepju uhdeni woi ar stipru ettikki, ar assu fahrnu woi ar raschalu, woi arri, ja zits ne kas ne buhtu tik ahtri pee rohkas, ar mihsелеem. Tahs affinis, kas no wainas istekk, ne buhs aisturrecht, bet labbi likt istezeht, un no Deewa puffes ne ahtri aisdseedeht to kaiti. Bet pee schihs eewainoschanas wissu-wairak Daktera paligs jamekle, un winna padohms jaklausa.

Yamahzifchana,

fà ar flimmineekeem jadarra, fur ne warr dabbuht
Daktera paligu, fa winni kohpjami, un kahds
ehdeens teem dohdams tif labb flimmibâ, fà
atfpirgſchanâ.

I.

Slimmineekſ jawaiza, woi newa ar famirkuſchahm
drehbehm nakſt gullejiſ, woi zaur flapjumu gabjiſ, woi
ar flapjahm kahjahm ilgi ſtaigajiſ, woi apgullees, woi
taſ nau pee karſtaſ krahsnes woi karſtâ iſtabâ ſtipri
ſakarfees, un freklòs abrà iſgahjiſ, zaur ko ſweedri
ahtri noſuſſejuſchi.

No ſchahdaſ neprahtigaſ buhſchanaſ daudſ reiſehm
rohnahſ daſchadaſ flimmibaſ, ko pee ſchahm ſihmehm
warr nomanniht: Slimmineekam ſaltumſ lauſch, jeb
ſchauſchalaſ pahreet, wiſſa meeſa gruhta, nakſt karſt,
un rauſtiſchana wiſſòs lohzeklòs, jeb arridſan tif mug-
gurâ, woi zittur fur.

Za taſ, kaſ par ſchahm kaitahm baſchijahſ, karſtſ
ne twihkſt un tomehr ar galwu waid, tad par to jagah-
da, fa wiſſch ſweedròs kluhtu. Zo gribbedamſ, wedd'
tahdu uſ ſiltu pirti, maſga winnu wannâ ar ſiltu uhde-
ni un ſeepehm, dohd tam ſiltu dſehreeni no kummeli-
nahm, plihderehm, wahzſemmes mehtrahm woi ruh-
petnehm, fur kauftkahda no ſchahm ſahlehm aug; (uſ
preekſchu pee No. 1. tiſſ rahdihtſ, fa tahds dſehreens
fataiſamſ;) un maſga tohſ ſahpoſchuſ lohzekluſ ar
ſaſildita brandwihna, tohſ labbi trihdamſ.

2.

Jawaiza, woi flimmineekſ ar wehderu laiſchahſ,
woi aiſſpundehtſ, un woi ne kahds iſſittumſ pee mee-
ſaſ ne rahdahſ. Za ar wehderu laiſchahſ, un turklaht
wehl wemjaſ greeſch, mutte karſta, un ehdeens reebjahſ,

tad tahs wemjamas sahles dohdamas, kas pee No. 2. taps mahzitas. — Ja flimmineeks baschijahs, ka tam atraugas nahk, un nelabba ruhkta smirdoscha smakka no muttes eet, tad tam 2 jeb 3 reises par deenu pulveris jadohd no faufahm, labbi smalki faberstahm ohglehm, (kahdas pufs-karrotas wehrta,) kas ar filtu uhdeni fajaukts jaedserr. Ja winnam flahpst, tad dohd di tam maises-uhdeni, kas ta tohp taifihst, ka rupjas maises reezeni us ohglehm gohse, un tihru aukstu uhdeni wirsu leij, ko tad pehz kahda brihda warr dsert. Dohd' tam arri 3 woi 4 reises par deenu karrotas wehrti ausumiltus, kas papreeksch us karstu afmini jeb nokaitetu dselses-schkippli gohseti tappuschi, un pehz ar uhdeni woi ar druszim brandwihna fajaukti.

Ja tam, kas ar wehderu laischahs, stipras sahpes irr, ja winsch ar affinin laischahs, jeb tam tomehr arween ar leelahm sahpehm jadsennahs pakkalas-sarna, tad dohd' tam dschreni no kummelinahm, kruhsahm mehtrahm woi salwijam jeb wahzsemmes-mehtrahm, ko tu papreeksch ar wahroschu uhdeni aplehjis, zaurfuhjis un atdsiffinajis. Woi arri nemm' 2 karrotu wehrti prifchas linnsehklas, sagruhdi tahs labbi, usleij pufs stohpu wahroscha uhdena, isfuhzi, kad atdsiffis, zaur tihru drehbi, un dohdi to dsert. Warr arri to ohglupulweri doht, no ka piriht mahzihts tappe. Ta ka graises apstahjuschas, un affinis pee laischanas wairs ne rahdahs, un kad tas, ko winsch islaisch, ne smird wairs tik stipri, tad tahs sahles jadohd, kas turpmaf pee No. 5. taps mahzitas.

Ja tas flimmineeks buhtu aisspundehts, tad tahs sahles jadohd, kas pee No. 3. taps mahzitas. Jeb arri: nemm seepes gabbalinu tik garru un tik resnu ka pirksst, apdrahsi to wissapfahrt, ka appals paliktu, aptraipi to woi ar elju woi ar frehjumu, un eebahsi to flimmineekam pakkala.

Kam us meefas puhfelites, fà bluffu kohdumi, rahdabs, jeb kam meefa fà ar nahtrehm dseldita isskattabs, tas jawedd us firtaku istabu, un tam jadohd dsert teeuhdens no plihderu = seedeem ar druszin meddus un ettikfa fataisihits.

3.

Slimmineeku waijag apskattihit, woi tam nau kahjas un rohkas nosalluschas. Ja tulihit no eesahkuma manna, fà kahds lohzeklus no falnas aisnemts irr, tad tahdam zilwekam ne buhs laut apgultees pee firtas krahfnes woi firta istaba, bet tas nosallis lohzeklus bes kameschanas woi ar sneegu trimmas, woi auksta uhdeni turrams, kamehr tanni nosalluscha weeta atkal atmanna rohnahs, un tad ta eewainota weeta jasnehre ar sohsu = taufeem, ar terpentin = elji, jeb ar tihru behrsu = degguti. Bet ja ta waina melna paleef, tad fajauz' skabhu eejaumu ar frihtu, kas pahri reises par deenu no jauna usleekams. Ja tas melnuns noeetu, un ta weeta jehla paliftu, tad apseeni to waini ar luppatu, fo tu papreeksch ar mihtu, no dseltena waska un linnsehflu = eljes par pussi jauktu un sakausetu salwi apsmehrejis.

4.

Ja slimmiba zeltabs no knappas jeb sliftas pahrtifschanas, tad slimmineeka spehki jazilla ar tahdu ehdeeni, fà us preekschu wehl taps mahzihts, lai te em tohp dohts, kas no ilgahm un gruhthm slimmibahm nosirguschi.

Ja ne warr ismannihit, kahda slimmiba ihsti irr tam slimmam, tad jarauga winnam atweeglinahit tabs faitas, kas tam jo gruhiti nahkabs. Prohti kad slimmineekam mehle ar baltahm glohtahm apklahta, kad tam mutte karstums, ehdeens reebjabs, un wemjas greeesch, tad tabs eeksch No. 2. mahzitas wemjamas = sahles jadohd. Bet ja tam buhtu sahpes krussta, jeb widdi

ruhktu, tad tam weena jeb diweju naschugallu wehrte ar tihru uhdeni no ta pulwera jadohd, ko Rabarber fauz, woi arri tahs pee No. 3. aprakstitas sahles 2 woi 3 reises par deenu dohdamas, kamehr sah' laistees. Bet ja redsi pee flummineeka, ka winnam wissa meesa karsti twihkst, un ka winsch ar galwu waid, tad dohdi tam, ja prassa dsert, woi tihru uhdeni ar dschrwenu-ohgu-sul-lahm, woi ar ettikki jauktu, jeb arridsan plahnu allu, dsirras, jeb arridsan skahbu maises=uhdeni. Appaksch pehdahm peeseeni tam beesu skahbu, ar sahli fajauktu eejauas=mihflu, kas pirksa beesumâ us luppatinu jaus-traipa, un, ja tas no karstuma ahtri buhtu faufs paliz-zis, ar jaunu mihflu pahrmihjams. Kur eejaua ne buhtu pee rohkas, tur tâ patt ar skahbahm dsirrahm fajauktu mahlu warri peeseet appaksch pehdahm. Ir wissa meesa diwi trihs reises par deenu ar drahnu, kas siltâ ettikki mehrzeta, notrimama. Schi masgaschana waijadsiga ne ween dehl tihribas, bet arri lai meesa mihksta paleek un sweedrus islaisch, zaur ko dascha flummiba weeglak pahrzeeschama.

Za flummineekam meesa karsta un faufa, bet tam neds kahfs (fleppis), neds tas arri ar wehderu laischahs, tad warri tam meesu arri masgah't ar brand-wihnu un aukstu ettikki. Bet ja winnam buhtu sinags kahfs, tad jadohd tahs sahles, kas pee No. 5. aprakstitas; un dserschanai nowahri tam meeschu-graudus, un to isfuhktu uhdeni fajauz' ar meddu un dohdi tam to dsert; jeb arri usleij linnsehklahm karstu uhdeni, zaur-fuhzi un fajauz' to ar meddu, un dohdi tam to dsert.

Râ flimmi kohpjami pee flimmibas eefahkuma kâ
leelâ wahjibâ, un kâ tee ar ehdeeni isturrami, kas
woi gruhstâs liggâs guft, woi jau us atspirg-
fchanu dohdahs.

Slimmibas eefahkumâ flimmam wiffa meefa jama-
ga ar filtu uhdeni un seepehm, ja nau redsams kahds
isfittums, un tas arween itt kluffi un tihri jaturr,
apfahrt wiinu bes trohksna jadsihwo, un tas nau moh-
dinajams, kad maigâ meegâ guft.

Prifchu wehju zaur lohdsineem un atwehrtahm dur-
wim istabâ eelaist, irr gan labba un lohti derriga leeta,
bet ne tâ, ka wehjsch flimmineekam warr useet, wiff-
wairak kad tam sweedri pluhst. Ja istabâ slihta smak-
ka faohschama, tad ta jaistwehpina ar paeglehm, ar
ettikki, woi ar skahbahm dsirrahm, fo us karstu afmini
usleij. Ne tahli no flimmineeka gultas tahdi lafkati pa-
karrami kas ettikki, woi tihrà aukstâ uhdeni mehrzeti, bet
pehz labbi isfchnaugti. Schurp turp istabâ pohdini woi
fukkes ar degguti janoleek, jeb ja to ne grihb, degguti
warr ustraipiht us grihdu ne tahli no flimmineeka gul-
tas. Melni krekli un melni palagi palakam ar tihreem
un apfilditeem pahrmihjami. Slimmam ne buhs laut,
us karstas krahfnes apgultees, un bes apsegga jeb bas-
fahm kahjahm ahra eet.

Ne guldeet farvus flimmineekus tahdâs istabâs, fur
knappa ruhme, un atstahjeet to ir wesseleem nederrig-
u eerachamu, sikhus lohpus un putnus turreht farwâ
istabâ.

Kad jubfu krahfnes kurrahs, tad fargaitees no ta,
woi leekus duhmus taifiht, woi ohgles israust un kweh-
linaht, jo tas irr lohti neweffeligis un skahdigis.

Slimmineeku ehdens tiffai no ta h d e e m mittefleem
jawahra, kas prifchi un nefamaitati, bet ne speedeet ar
warru farvus flimmus us ehfchanu.

Teem, kas grūhtās sehrgās gult, irr tas wißslab=
 bakais ehdeens schidra putra, fo tunni fauz, no mee=
 schu= ausu= woi grifku putrineem, woi paplahna fulla
 (suppe) no wehrschu= jehru= woi wiftu= gallas, bet bes
 taukem un bes zittas aisleijas, kà tikkai masuma swee=
 sta, woi kannepu=gruhduma. Tà arri prischas, pamihf=
 sti nowahritas ohlas (pauti), ausu=miltu kihsele ar
 meddu, woi ar kannepu=gruhdumu fataifita, dsehrwe=
 nu=ohgas ar meddu beesf sawahritas, (fo sapti fauz,) zepi
 ahvoli, pluhmes woi zittas dahrsu=ohgas ar med=
 du sawahritas, irr flimmineekam derrigs ehdeens; tik=
 kai schahs pehdigas leetas tad nè, kad ar wehderu lai=
 schahs, jo tad peens, meddus, sapte un dahrsu=augli
 tam lohti kaitetu. — Atspirguscheem warr doht wehr=
 schu=gallas suppi ar prischeem kahposteem, un prischas
 siwis, bet ne par dauds weenâ reisè, un allasch ar ap=
 dohmu.

Ehdeens, fo wesselais warr ehst, tà kà zuhku=gäl=
 la fahlita un kalteta galla, seers, beesfa putra, zeeti
 nowahritas ohlas, sehnes, karsta prischa maisè ar
 sweestu, sirni, puppas, un zitti newahriti lauku = un
 dahrsu = augli, un ohgas, tà kà wiffi tauki ehdeeni,
 flimmam un atspirgdamam pawiffam ne derr. Atspir=
 guschu arri ne buhs speest pee gruhtha darba, kamehr
 tam pilni spehki peeauguschi. Labbakas stiprinascha=
 nas dehl dohd nosirguscham atdsiffuschas sahles no
 wehrmelehm un wehdera=sahleem (Tausendgöldenfraut),
 kas pehz tahs pamahzischanas No. 1. taisamas. Wef=
 feli, kas ar flimmeem kohpâ dsihwo, lai pee sawa
 ehdeena jo labpraht peeleeek fihpolus un fiplofus, tad jo
 masak ta flimmiba winneem peelips.

S a h l e s.

No. 1.

Memm' tif dauds, fà tu ar trim pirksteem fagrahbt warri, leepas = seedus, plihdera = seedus, kummelinas, salwiju jeb rupetnes (Betonien) leez' tahs tihrà traufà, usleij' 5 jeb 6 kohrtelus wahroscha uhdena; usleezi tad traufam wahzinu, kamehr buhs atdsuffis, isfuhzi nu zaur tihru luppattu, peeleezi masumu meddus, un tad lai slimmais to pa brihscham rendenu dserr.

No. 2.

Memm' weenu karrotu pilnu woi kannepu = woi linn = fehflu = eljes, pufs karrotu fahla, un feschas karrotas filta uhdena, fajauz' to labbi, un eedohdi to slimmam no rihta.

No. 3.

Memm' weenu kohrteli no tahs fahligas fullas, fo fahbeem gurkeem usleij, un weenu karrotu meddus, fajauz' to labbi, un eedohdi to slimmam no rihta tuk = schà firdi.

No. 4.

Us rupetnehm, lehpahm, (Huslattig) fehtas = loh = scheem, (Gundermann) woi salwijahm, (no ifkatras tif dauds, fà ar trim pirksteem warr fagrahbt,) usleij' tà patt uhdeni, fà pee No. 1. tappe mahzihts, un dohdi to pa brihscham slimmam rendenu dsert.

No. 5.

Memm' labbu fajuju wihtolu misas, un pufs stohpu tihra uhdena, wahri to kohpà, kamehr weena dalla eewahrijusees un trihs dallas atleek; isfuhzi to zaur tihru luppattu, leezi nu flah 3 karrotas kaltetu ausu = mitu, un 6 karrotas brandwihna, fajauz' un fkratti to labbi, un dohdi tad slimmam 4 reises par deenu, katrà reise pa 3 karrotahm.

Wehl Skaidraka pamahzischana,

kà flimmineeki kohpjami, fur Dakteru lehti ne
warr pasnehgt, no ka dascha flimmiba zeltahs,
un kà to warr aisturreht.

Itt prahfiga atsihschana to daschadu wainu, no
kurrahn flimmibas zeltahs, rahdihs tew wisflabbak, kà
tu winnas aisturreht jeb nogreest warri, tà kà winna
tew arridsan mahza, flimmibà jau apgulluschus glahbt,
un wesselus isfargah, ka tee ne tohp aisgrabhti no
sehrgas.

Slimmibas pee muhsu semnekeem wissurwairak zel-
tahs no schahm kaitahm: no par leeku knappeem, woi
arri flifteem un maitateem mittekleem preeksch pahrtik-
schanas: no ta, kad lippigà sehrgà apfirguschi laudis,
kas zaur mahjahm un sahdscheem tohp westi, pee nafts-
weetu-dohschanas ar wesseleem tanni paschà istabà tohp
eelikti; no ta, ka aukstà laikà istabas diwi reises par
deenu tohp kurrinatas, un krahnes par agri aistaisitas
pirms ohgles pareisi isdegguschas, zaur ko twaiki un
lohti newesseligs dwannums wairojahs; tad arri no ta,
ka wissai daudj gulletaju weenà istabà gult, ka slapjas
drahnas, famirkuschus kahju-autus, tihsteklus un wih-
ses kalteschanas pehz pee krahnes uskarr, zaur ko ista-
ba tohp pilna newesseligu twaiku, drehgnumu un netih-
rumu, un tapehz wesselibu maita. Laudis, kas tah-
dàs istabàs gult, dabbu daschadas gruhibas, un ne
bauda maigu meegu, kas winnu speklus wairotu, bet
tee usmohduschees few mannahs itt nespehzigi, staiga
nobahluschi apfahrt, un baschijahs, ka teem galwa kà ar
swinnu peeleeeta; dasch arri islaisch samu wesselibu.

To nesksaidru un newesseligu gaisu, kas tahdà istabà
irr, pee ta wisflabbaki warr nomanniht: ja eededsinata
swezze jeb skalls ne degg gaischi bet tumfschi, woi parwis-

fam isdseest, tad skaidri redsams, ka tur neweffeligi un lihds nahwei slikti twaiki. Zapehz no wiffa spehka par to jagahda, tahdas istabas wehfinah, lohguß atwehdams un ar ettikki un paeglehm kwehpinajoht, kamehr tihra smakka irr, un eededsinata swezze woi skalls gaischi degg.

Zr zaur to tohp slimmibas isplattitas un wairotas, kad mahjas un frohgos, kur laudis pa pulkeem sanah, tee sawas flapjas drahnas pehz kalteschanas uskarr. Gribdas-masgaschana seema arr nau derriga, bet labbak nodrahs ar schkippeli sneegu un dublus no tarwas grihdas, un iskaisi to ar tihrahm smilktim, un ar smalki sakappatahm skuijahm.

Slimmibas nowehrft gribbedams, kas no slakta mittekla rohnahs, par to jagahda, ka tahdeem zilwekeem labbaks ehdeens taptu dohts. — Kad slimmi laudis ar lippigahm sehrgahm tohp zaur fahdschahm westi un mahjas eelikti, tad labbi buhtu, tohs tahda ehka paguldiht, kurrâ paschi mahju-laudis ne dsihwo, ta ka rihjas, woi pirti; un kam ihpaschas dihtas ehkas nau, tee labbak darritu us nakti pee kaimineem aiseet, kamehr schee slimmineeki winnu mahjas peemiht, ne ka ar teem weena istaba gulleht, zaur ko itt ahtri few pascheem to nelaimi warr peewest. Bet tadehl tee slimmineeki nau weeni paschi jayamett tanni istaba, bet weens woi diwi zilweki teem par usraugu un paligu irr jaatstahj, kas tohs apfohpi, un istabu, ka mahzihts tappis, allasch atwehfina un iskwehpina. — Tahs weetas, kur slimmi gullejuschi, gultas, sohli, benki, jeb zitti traufi, ko tee walkajuschi, irr tihri noberschami, un ar ettikki, woi ar skahbahm dsirrahm nomasgajami.

Tahs miggas, us ko mirruschi sawa slimmiba gullejuschi, ka arri tahs drehbes, ko winni apwalkajuschi, irr pa pussneddelu ahra prischâ wehja jauskarr, un ja

warr buht irr jaismasga, lai zaur tahm zitteem ne peeliptu ta ligga. —

Kad pee wessela, jeb arri jau apfirguschä zilweka nelabbas smirdoschas atraugas mannamas, jeb arri tik-fai winna dwascha smird, tad dohdi tam divi, trihs reises par deenu pa pufs karrotai no ta augscham jau peemineta ohglu = pulwera. Scho pulweri no skaidrahm no pelneem tihritahm ohglehm drohschi warri doht pee schahm slimmibas = simehm:

1) Kad zilwekam slihta smacka muttê, un smirdoscha dwascha, kas nahk no slihtas knappas pahrtischanas, woi arri no leela badda. Tahdam ne dohd' tulihst papilnam ehst, un ne dohma tam fo labbu darriht, ja tu tam fo labbu pilnâ mehrâ preekschâ zelli. Nê, dohdi tahdam papreeksch no ta ohglu = pulwera, un tad pehz kahda brihda pahri karrotas putras = tummi, woi spehzigu gal-las-sully. Brihscham arri, ja slimmineekam ahtrâ paligs waijadsigs buhtu, warr tam us scho wihst itt derrigu un spehzigu ehdeeni fataisht: Nemm' weenu karrotu ausu = miltus, gohse tohs fausâ katlinâ, usleij' tad kahdu puff stohpu wahroscha uhdena, peeleez tad masumu sweesta un graubimuhla, un dohdi to slimmineekam. Pehz weenas woi 2 stundehm, kad tas ohglu = pulweris un ta suppe baudita eesahz atkal no jama, un darri tâ patt, kamehr tam ta slihta smacka no muttes suhd, un peesirds wairs ne fahp.

2) Ja kur ne buhtu-labs dserrams uhdens, bet ja tas buhtu dulkains un no slihtas smackas, tad schis uhdens tâ irr tihrijams, ka winnu zaur ohglehm laisch. To tâ darra: Nemm' 3 fahrtes, faseeni tahs wirsgallâ ar strikki, un statti winnas ar isplattiteem resgalleem tâ, ka tu augschâ rupju maisinu jeb kulliti pakahrt warri. Schinni

Fullitè, fas no zeeta audekla schuhjama, berr',
 famehr pilna irr, faufas, labbi isdeggufchas
 behrsu=ohgles, un leij' tur uhdeni zaur, fa tas
 appafschâ noliktâ traufâ eetezzetu. Za tas
 uhdens eefahfuna melns un netihrs leekahs, tad
 leij' to ohtru, treschu un zettortu reisi zaur,
 famehr tas tihrs un smeekfigs paleek. Dserfcha-
 nas pehz ihpaschi winnu wehl zaurfuhzi zaur
 plahnu luppatinu.

* * *

Prahtiga turrefchana pehz tahm schè usrakstiahm
 gudrahm mahzibahm, warr ifweenu zilweku mahziht,
 ne ween farwu paschu wesselibu labbi apfohpt un apfar-
 gah, bet arridsan farwu tuwaku glahbt nohteslaikâ,
 par fo farwa sinnama firbs ifweenam dohs meeru un
 pateizibu.

Peelikkumš.

Weena prahtiga namina=mahte, lassidama schahs mahzibas, kas tanni pawehleschanâ no Kursemmes Gubernementa waldischanas No. 3871. no 1813ta gadda atrohnamas, apnehmehs, tahs paschas few par laifka=fawekli pahrtulkoht Latweeschu wallodâ. Un kad nu schis darbs tai tik lohti labbi bij' isdewees, tad luhdsu es winnu, lai ta wehletu schahs mahzibas rakstôs speest, ka tahs ir muhsu mihteem Latweescheem rohkâs kluhtu. Winna paklausija scho luhgschanu un peelikke schahm mahzibahm wehl no fawas puffes scho labbu padohmu preeksch wisseem fainneekem un fainneezehm:

Gahdajeet juhs fainneeki par to, ka jums no tahm leetahm, kas pee ahtras paligasnehgschanas derrigas, ne kas ne truhktu, wisswairak no tahdahm, kas naudu ne maksa, prohti: meddus, wafks, fwekki, degguts, tauki, behrsu=kohka=ohgles un fausi puhfli.

Juhs fainneezeš gahdajeet atkal par to, ka juhsu dahrsôs kahdâ stuhri tahdas puffes taptu sehtas, kas waidu=deenâs geldigas irr, prohti: kummelinâs, ruhpetnes, kruhsu=mehtras, wahzsemmes=mehtras, jeb salwijas, atraitnites, bischu=frehflini, lubstaji un zittas schmarschigas sahles. Updehsteet fawas schohgu=mallas ar plihdera=kohkeem, kas kruhmôs aug, ar balteem seebeem seed, no masa sarrina wairojahs, wissâs muischâs dabbujami, un lohti derrigi slimmâs deenâs, un kaltejeet waffaras=laikâ papilnam no wissahm schahm sahlehm, tâ ka nohtes=laikâ ir fainnam palihdseht warretut. Stahdait zif warredami ahbolu=kohkus un ohgu=kruhmus pee fawahm mahjahm, un mahzaites tohs kohpt, un winnu auglus glabbahnt us slimmahm deenahm. Turreet arri fawas mahjas glihti un tibri, gahdajeet par to, ka jums

allaschin buhtu labbi iszepta un nobreedusi maife, tihri
 putraimi un sweesta-spannihts sahpaftam, tad juns,
 kad ir Deews peefuhtha flimnas deenas, ne buhs aplam
 schurp un turp jastraida, derrigas sahles mekleht, zaur
 fo ne retti tas ihstais glahbschanas laifs pahreet, tad
 ne buhs juns jadurrah's pee labdarreem un puhschlota-
 jeem, kas juh'su malku tikkai istuffschodami juh's kauna
 un pohsta eewedd', — bet juh's dauds reisehm eespehfeet
 paschi few palihdsetees.
